

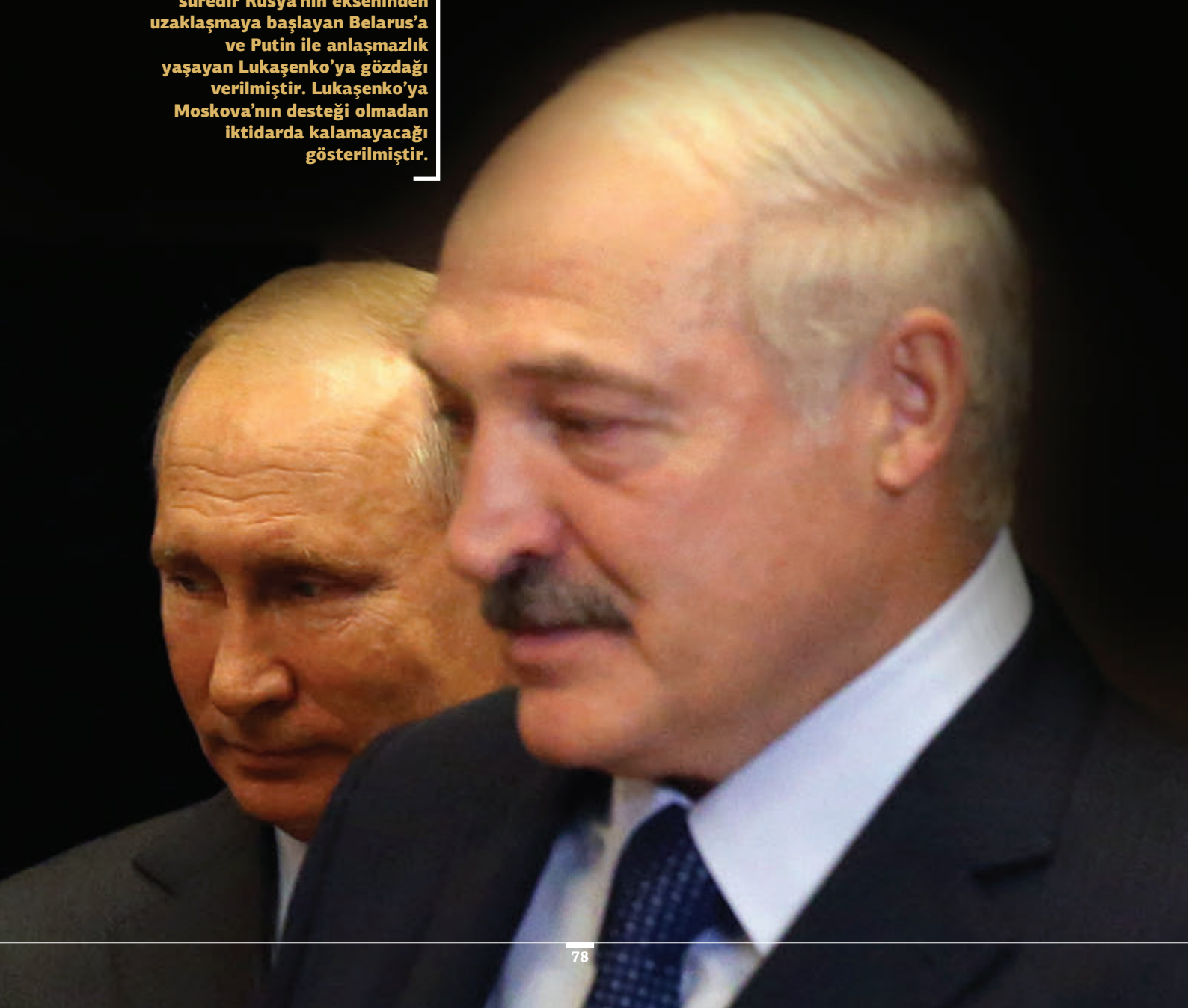
M. Çağatay Güler
cağatayguler.93@gmail.com

Belarus Seçimlerinin Asıl Kazananı: RUSYA

Belarus'ta seçime asıl müdahale edenin Batı ülkelerinden ziyade Rusya'nın olduğu açıktır. Bir süredir Rusya'nın ekseninden uzaklaşmaya başlayan Belarus'a ve Putin ile anlaşmazlık yaşayan Lukaşenko'ya gözdağı verilmiştir. Lukaşenko'ya Moskova'nın desteği olmadan iktidarda kalamayacağı gösterilmiştir.

Belarus'ta 9 Ağustos'ta beş adayın katıldığı Cumhurbaşkanlığı seçimleri gerçekleştirildi. Aynı tarihte açıklanan ön anket verilerine göre mevcut devlet başkanı Alexander Lukaşenko yüzde 79.7 oyla seçimleri kazanırken muhalefet kanadında adını son dönemde duyduğumuz Svetlana Tikhanovskaya oyların yalnızca yüzde 6.8'ini aldı. Söz konusu rakamların açıklanmasına müteakip aynı akşam Minsk'in merkezinde seçime hile karıştırıldığı gerekçesiyle protestolar düzenlenmeye başladı. Çevik kuvvet polisleri ile göstericiler arasındaki çatışma gece boyunca artarak

devam etti. On binleri bulan protestocu kalabalığını polis gücü bastırmakta zorluk çekti. Minsk'e giden tüm yollar seçim gecesi kapanmasına ve sıkı önlemler alınmasına rağmen protestoların derinleşmesinin önüne geçilemedi. Devam eden süreçte diğer bölgelerde de mitingler düzenlenerek seçim sonuçlarına şiddetle karşı çıktı. Henüz resmi sonuçlar belli olmamışken patlak veren gösteriler, Belarus Merkez Seçim Komitesi'nin Lukaşenko'nun yüzde 80 oyu olarak kazandığını açıklamasının ardından farklı boyutlara ulaştı. Bu süreçte Tikhanovskaya seçim sonuçlarını tanımadığını, seçim komitesine itiraz dilekçesi vereceklerini, aslında seçimin kazananının yüzde

LUKAŞENKO, OLAYLARIN ARDINDAN PUTİN İLE TELEFONDA GÖRÜŞEREK GÖSTERİLERİN BASTIRILMASI KONUSUNDA VE SINIRINDA ARTAN ASKERİ HAREKETLİLİĞE KARŞI YARDIM İSTEMİŞTİR. LUKAŞENKO'NUN PROTESTOLAR SONRASI RUSYA'YA VE PUTİN'E YÖNELİK SÖYLEMLERİ GEÇTİĞİMİZ AYLARA KIYASLA CİDDİ DEĞİŞİM GEÇİRMİŞTİR.

79,6 oy oranı ile kendisi olduğunu açıkladı. Ertesi gün 11 Ağustos'ta ise muhalif lider sürpriz bir şekilde can güvenliği tehlikesi olduğu gerekçesiyle ülkeden ayrılarak Litvanya'ya sığındı. Aradan geçen bir hafta içerisinde Minsk meydanlarında toplanan göstericilerin sayısı 200 binlere ulaştı. Bu rakam resmi verilere göre muhalif liderin toplam aldığı oy sayısının neredeyse yarısıdır. Son kertede gösterilerin evirildiği boyuta baktığımızda daha önce Belarus'un bu çapta gösterilere tanıklık etmediğinin altını çizmemiz gerekir.

Göstericilerin temel argümanı seçimlerin şeffaf olmadığı, hile ve usulsüzlükler yapıldığı yönündedir. Halk aynı zamanda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik dar boğazdan ve Sovyetlerden bu yana devam eden siyasi problemlerden rahatsızlık duymaktadır. Batı ülkeleri ile sosyal olarak bütünleşme, Avrupa ile ekonomik entegrasyon, liberalizm ve özgürlük kavramlarının ülkeye kazandırılması, Rusya'ya olan bağımlılığın azalması ya da tamamıyla bitirilmesi gibi yaklaşımlar; göstericilerin mevcut talepleri ve Lukaşenko'ya yöneltilen eleştiriler, bölgenin daha önce Renkli Devrimlerde tanıklık ettiği "Acaba ülkeye Batı müdahalesi mi var?" sorusunu akıllara getirdi.

Esas Sorun Eksen Değişimi

Protestocuların sıklıkla gündeme getirdiği ülkede var olan sosyal, ekonomik ve siyasi sıkıntılar aslında ülkede yıllardır süregelen, yapısal problemlerdir. Belarus ekonomisinin içinde bulunduğu ahval, kronikleşen işsizlik ve gelir eşitsizliği; ülkenin senelerdir

mücadele ettiği ancak çözemediği sorunlardır. Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra ciddi bir ekonomik boşluk içerisine düşülmüş, yükseköğrenim görmüş kritik sektörlerde çalışan iş gücü ülke dışına kaçmıştır. Ülke doğal kaynaklar bakımından fakirdir. Sanayileşme oldukça düşüktür. Toplam GSYİH'si 60 milyar dolar civarındadır. Yabancı yatırımlar ve dış ticaret bağlamında Rusya ülkeyi domine etmektedir. İki ülkenin ortak askeri doktrinleri ve ileri iş birlikleri bulunmaktadır. Ekonominin yanı sıra ülkenin siyasetçilerinin, bürokratlarının ve oligarklarının birçoğu Rusya'ya yakın kişilerdir. Ülke üzerindeki Moskova nüfuzu su götürmez bir gerçektir. Bu gerçekler ile birlikte ülkenin geçtiğimiz seçimlerine kısaca bir göz attığımızda, Alexander Lukaşenko'nun 1994'ten bu yana girdiği tüm seçimlerden yüzde 80 bandında veya daha fazla oy alarak çıktığını görmekteyiz. Söz konusu problemler ve benzer seçim sonuçlarına rağmen 2006 ve 2010'da ufak çaplı ve hızlıca bastırılan gösteriler dışında Gürcistan'daki Gül Devrimi'ne, Kırgızistan'daki Lale Devrimi'ne, Ukrayna'daki Turuncu Devrim veya Euromaidan Devrimi'ne benzer boyutta bir olay son seçimlere dek yaşanmamıştır. Geçmiş tecrübeler ve söz konusu şartlar göz önünde bulundurulduğunda sorulması gereken asıl soru Batı'nın ülkeye müdahale edip etmediğinden ziyade süregelen gösterilerin neden 2020 seçimlerinden sonra vuku bulduğudur.

Wagner Belarus'ta

Bu sorunun yanıtı için cumhurbaşkanlığı seçimlerinden yak-

laşık iki hafta geriye gitmemiz yeterlidir. Belarus 1 TV kanalında yayınlanan görüntülere göre ülkeye tahmini 200 kişilik bir Wagner timinin giriş yaptığı, 24 Temmuz'u 25 Temmuz'a bağlayan gece Minsk'te bir otele yerleştikleri bilinmektedir. 29 Temmuz'da ise bu ekibin parçası olan 33 Wagner unsuru Rus vatandaşı tutuklanarak gözaltına alınmıştır. Konu ile ilgili Belarus Devlet Başkanı Lukaşenko bu unsurların kirli niyetler ile ülkelerine geldiğini söyleyerek Rusya'ya sert tepki göstermiştir. Seçimlerin hemen öncesinde yaşanan bu durum Lukaşenko ile Kremlin'i karşı karşıya getirmiş, kötü seyreden ilişkiler daha da gerilmiştir. Timin yakalanamayan geri kalanının ise bilhassa 9-12 Ağustos arasında protestoları körükledikleri iddia edilmektedir.

Rusya'yı iddia edilen bu müdahaleye yönlendirecek temel etken ise Belarus'un son dönemde Rusya ekseninden uzaklaşması ve Lukaşenko'nun Putin'e karşı attığı adımlardır. İlk olarak, Belarus'un enerji konusunda Rusya'ya olan bağımlılığı ve bu durumun getirdiği fiyat dezavantajıdır. Bunun sonucunda ortaya çıkan anlaşmazlıklardan Minsk yönetimi uzun süredir muzdariptir. İkinci olarak Rusya'nın ülke ekonomisi, finans ve bankacılık sektöründeki nüfuzu, bazı oligarkları ve siyasileri rahatsız etmektedir. Üçüncü olarak Rusya'nın Belarus ile Birlik Devleti anlaşması kapsamında tam bütünleşme arayışı, son dönemde Minsk tarafında ilhak ihtimali olarak yorumlanmakta, halk ve yönetim arasında bağımsızlıktan feragat olarak algılanarak endişe uyandırmaktadır. Dördüncü olarak Belarus'un son dönemde ABD ile yakınlaşma hamlesi, ABD Dışişleri Bakanı

Mike Pompeo'nun ülkeye ziyareti Kremlin'in sinir uçlarına dokunmaya başlamıştı. Bu nedenleri bir arada düşündüğümüzde genel resim belirginleşmektedir.

Peki Belarus Rusya için neden bu kadar önemlidir? Jeopolitik olarak Belarus-Rusya ilişkilerini incelediğimizde karşımıza Rusya'nın yakın çevre doktrini çıkmaktadır. Belarus her ne kadar doğal kaynaklar bakımından fakir olsa da sahip olduğu stratejik konum ile coğrafi olarak Rusya'nın büyük önem atfettiği bir ülkedir. Ukrayna'nın kaybının ardından Rusya'nın Batı'ya açılan tek güvenilir kapısı olarak Belarus karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Rus gazının (yaklaşık 33 milyar metreküp) Avrupa'ya sevkiyatında kritik bir köprü görevi de görmektedir. Tüm bunların ötesinde Belarus'un da üyesi olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) 1993'ten bu yana belirlenen bütün Rus dış politika konseptlerinde, Rusya için öncelikli bölgeler olarak tasvir edilmektedir. Söz konusu topluluk aynı zamanda Rusya'nın Yakın Çevre olarak nitelendirdiği bölgeye denk düşmektedir. ABD çevreleme politikasına karşı izlenen, Batılı ülkelerin ve kurumlarının değerlerinin yayılmasının önlenmesi; başta ABD ve NATO olmak üzere Batı'nın siyasi, askeri ve ekonomik nüfuzlarının engellenmesini öngören bu doktrin bağlamında Belarus, Rusya'nın kaybetmeyi göze alamayacağı devletler arasındadır.

Belarus'ta cumhurbaşkanlığı seçimlerini mevcut Cumhurbaşkanı Aleksandr Lukaşenko'nun kazanmasına karşı çıkan protestocular ülke genelinde gösteriler düzenledi. (23 Ağustos 2020)

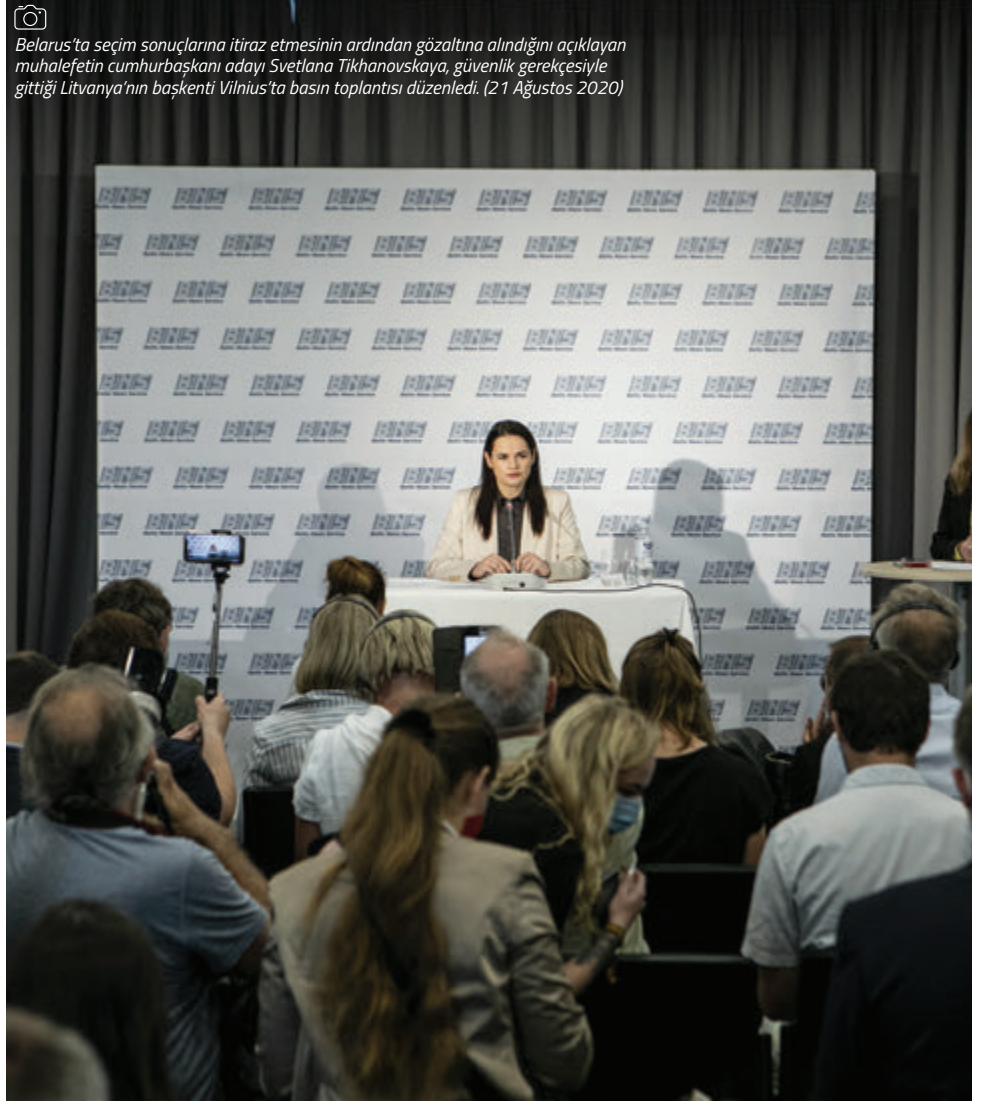
Belarus'ta yakın zamanda lider değişikliği olası görünmemektedir. Mevcut hükümet, görev devri veya seçimlerin yenilenmesi gibi bir ihtimalin olmadığını, bu durumun ülkeyi istikrarsızlığa sürükleyeceğini açıkça ifade etmiştir. Lukaşenko'nun kalaşnikof ile verdiği poz bu durumu destekler niteliktedir.

Belarus Tek Değil

Bu çerçeveden bakıldığında seçime asıl müdahale edenin Batı ülkelerinden ziyade Rusya'nın olduğu görülmektedir. Sonuç itibarıyla bir süredir Rusya'nın ekseninden uzaklaşmaya başlayan Belarus'a ve Putin ile birçok hususta anlaşmazlık yaşayan Lukaşenko'ya böylece gözdağı verilmiş, Lukaşenko'ya Moskova'nın desteği olmadan iktidarda kalamayacağı izah edilmiş; ilk fırsatta Batı'nın ve NATO'nun bölgeye müdahil olacağı Belarus'a gösterilmiştir. Nitekim Polonya sınırında artan askeri hareketlilik ve NATO'nun tahkimatı; AB'nin Belarus yaptırım kararı, bu gerçekliği daha da desteklemiştir. Lukaşenko bu olayların ardından Putin ile telefonda görüşerek gösterilerin bastırılması konusunda ve sınırında artan askeri hareketliliğe karşı yardım istemiştir. Son dönemde arka arkaya iki lider arasında telefon görüşmeleri gerçekleşmiş, görüşme sıklığı artmış ve Lukaşenko'nun

protestolar sonrası Rusya'ya ve Putin'e yönelik söylemleri geçtiğimiz aylara kıyasla ciddi değişim geçirmiştir.

Filhakika Belarus, Rusya'nın iç siyasetine müdahale ederek üzerinde nüfuzunu koruduğu ya da onardığı ilk ülke de değildir. Bu minvalde ilk olarak karşımıza Ukrayna çıkmaktadır. 2004 Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerine Rusya açık bir şekilde müdahale etmiş; desteklediği aday olan Viktor Yanukoviç'e seçim kampanyası yürütme noktasında uzmanlık ve fon aktarımı sağlamış, Vladimir Putin doğrudan kendisini ziyaret etmiştir. Hemen ardından ülkede Turuncu Devrim patlak vermiş, seçimler hile karıştırıldığı gerekçesiyle iptal edilmiş ve ardından tekrar edilen seçimler sonucunda rakibi Viktor Yuşçenko Cumhurbaşkanı olmuştur. Benzer bir durum Maidan protestoları ardından ülkeden kaçan Viktor Yanukoviç'in ardından düzenlenen 2014 Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de yaşandığı, siber saldırılar vesilesiyle Rusya'nın seçimlere müdahale ettiği iddia edilmektedir. 2005'te Kırgızistan'da düzenlenen parlamento seçimlerinde Moskova'ya yakın pozisyonu ile bilinen Asker Akayev'in galip çıkmasının ardından hile ve usulsüzlük nedeniyle başlayan gösteriler sonrası Lale Devrimi'nin yaşanması ve Akayev'in Rusya'ya sığınarak istifa etmesi, Rusya'nın bir diğer seçim müdahalesi ve sonucu olarak yorumlanmaktadır. 2012'de Gürcistan'da düzenlenen parlamento seçimlerinde Vladimir Putin'in yakın dostu Bidzina Ivanishvili'nin seçilmesi de benzer müdahale iddialarının gündeme gelmesine sebebiyet vermiştir. Son olarak, 2018 Venezuela Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden Nicolás Maduro'nun zaferle ayrılmasının ardından ülkede protestoların baş göstermesi, Juan Guaidó'nun başkan vekili ilan edilmesi ancak Rusya'nın, müttefikleri Maduro'nun devrilmesine izin vermeyerek

Belarus'ta seçim sonuçlarına itiraz etmesinin ardından gözaltına alındığını açıklayan muhalefetin cumhurbaşkanı adayı Svetlana Tikhanovskaya, güvenlik gerekçesiyle gittiği Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta basın toplantısı düzenledi. (21 Ağustos 2020)

BELARUS HER NE KADAR DOĞAL KAYNAKLAR BAKIMINDAN FAKİR OLSA DA SAHİP OLDUĞU STRATEJİK KONUM İLE COĞRAFİ OLARAK RUSYA'NIN BÜYÜK ÖNEM ATFETTİĞİ BİR ÜLKEDİR. UKRAYNA'NIN KAYBININ ARDINDAN RUSYA'NIN BATI'YA AÇILAN TEK GÜVENİLİR KAPISI OLARAK BELARUS KARŞIMIZA ÇIKMAKTADIR.

doğrudan destek göndermesi ve bu sayede ülke üzerindeki askeri, siyasi ve ekonomik nüfuzunu koruması, Kremlin'in müdahaleci politikasına diğer bir örnektir.

Son tahlilde, süregelen gösterilerin boyutlarına ve diğer eski Sovyet ülkelerinde yaşanan emsallerine rağmen Belarus'ta yakın zamanda lider değişikliği olası görünmemektedir. Mevcut hükümet, görev devri veya seçimlerin yenilenmesi gibi bir ihtimalin olmadığını, bu durumun ülkeyi istikrarsızlığa sürükleyeceğini açıkça ifade etmiştir. Lukaşenko'nun kalaşnikof ile verdiği poz aslında bu durumu oldukça destekler niteliktedir. Yine de mevcut protestoların diğer eski Sovyet ülkelerinde yaşanan devrimler boyutuna ulaşması zor fakat ihtimal dışı değildir. Saha bilgileri gösterilerin bastırılabilceğini söylese de Minsk yönetimini kolay bir süreç beklememektedir. Sonuç olarak görülen o ki bu gösteriler sayesinde Moskova yönetimi Minsk üzerinde kaybetmeye başladığı nüfuzunu tahkim etmiş, yönetimi tekrar kendi eksenine çekmiş ve çıkış maliyetinin de ne kadar büyük olduğunu göstermiştir. Seçim sonunda elde edilenlere bakıldığında asıl kazananın Rusya olduğu açık bir şekilde görülmektedir. **K**